

Vedleggstabeller. Forbruk

1. Datamateriale

Opplysninger fra Statistisk sentralbyrås forbruksundersøkelser er koblet mot ulike registre for å kunne gi bedre inntektsopplysninger, blant annet for å kunne avgrense husholdninger med lav inntekt, og for å kunne gi bedre muligheter til å avgrense ulike stønadsmottakergrupper.

På dette grunnlag er det kjørt ut tabeller som viser forbrukssammensetting, gjennomsnittlig samlet forbruk og gjennomsnittlig inntekt etter skatt for grupper av husholdninger, tabeller som viser andel fattige (andel husholdninger med lav inntekt etter skatt pr. forbruksenhet) med ulike fattigdomsgrenser og tabeller som viser inntekt og forbruk pr. forbruksenhet i de samme gruppene. For å kunne tolke tabellene og for å kunne sammenlikne med tilsvarende tall basert på inntekts- og formuesundersøkelsene, er det viktig å være klar over en del særtrekk ved forbruksundersøkelsene på den ene siden og inntekts- og formuesundersøkelsene på den andre.

Forbruksundersøkelsene opererer med en aldersgrense oppad (79 år). Det gjør ikke *inntekts- og formuesundersøkelsene*. Det betyr at det relativt sett er færre eldre, færre enslige (siden mange av de over 79 år er enslige) og færre alderspensjonister og minstepensjonister i forbruksundersøkelsene enn i inntekts- og formuesundersøkelsene.

Forbruksundersøkelsene har et frafall på rundt 40 prosent. Selv om man korrigerer for dette frafallet ved å vekte tallene med såkalte frafallsvekter, får frafallet konsekvenser for hvilke grupper det er mulig å gi sikre tall for. Det er først og fremst blant enslige at frafallet er stort. Det betyr at tall for små grupper med mange enslige blir usikre. En sammenlikning med inntekts- og formuesundersøkelsene tyder også på at grupper som innvandrere (fra Øst-Europa og den tredje verden), arbeidsledige og mange stønadsmottakergrupper (for eksempel sosialhjelpsmottakere) er underrepresentert i forbruksundersøkelsenes utvalg.

Inntekts- og formuesundersøkelsene kan ha litt for mange énpersonhusholdninger i sitt utvalg. Husholdningsopplysningene blir i begge undersøkelser samlet inn gjennom intervju. Men i motsetning til forbruksundersøkelsene, opererer man i inntekts- og formuesundersøkelsene med hele bruttoutvalget. Der man ikke oppnår intervju, nytter man registeropplysninger som grunnlag for å avgjøre hva slags husholdningstilknytning vedkommende har. Dermed vil man i en del tilfelle kunne få feil opplysninger om husholdningen. Et samboende par uten barn vil for eksempel kunne bli klassifisert som to enslige, et samboende par med bare særkullsbarn som en enslig og en enslig forsørger eller som to enslige forsørgere, alt etter om bare den ene eller begge samboerne har egne barn.

Det relativt sett store frafallet i *forbruksundersøkelsene* skyldes at undersøkelsen krever mye av de som blir trukket ut til å være med. I tillegg til å la seg intervju, skal de også føre et utgiftshefte over alt de kjøper i undersøkelsesperioden. For at ikke belastningen på den enkelte deltaker og dermed også frafallet skal bli for stort, har man begrenset føringsperioden til 14 dager. På grunnlag av registrerte utgifter i løpet av en 14-dagers periode, beregner man årsforbruket ved å multiplisere med 26. Husholdninger som har handlet lite i løpet av de to ukene, vil dermed komme ut med et svært lavt *beregnet* årlig forbruk, selv om det *faktiske* årsforbruket skulle være langt større. Og husholdninger som har hatt store utgifter i den perioden de fører utgiftshefte, kan få et *beregnet* årlig forbruk som ligger langt over det *faktiske* årsforbruket. Dette bidrar til en ekstra usikkerhet i tallene fra forbruksundersøkelsene. Så lenge man opererer med gjennomsnittsberegninger for større grupper, kan man regne med at slike tilfeldige feil opphever hverandre. Men gjennomsnitt for mindre grupper vil være usikre. Det har for eksempel ikke vært mulig å gi tall for langtids sosialhjelpsmottakere eller innvandrere (fra Øst-Europa og den tredje verden). Heller ikke har det vært mulig å gi tall for enslige

innen ulike stønadsmottakergrupper. Man kan heller ikke uten videre gi tall fra forbruksundersøkelsene til fordelingsanalyser, for eksempel til å skille ut husholdninger som er fattige i den forstand at de har lavt forbruk.¹²⁸

2. Definisjon av inntekt og forbruk

Inntekten, slik den er registrert i *inntekts- og formuesundersøkelsene*, kan variere sterkt fra ett år til det neste, uten at det nødvendigvis betyr at forbruksmulighetene svinger tilsvarende. Slik vil det for eksempel være for en del selvstendig næringsdrivende. Det er også viktig å huske på at det er en del inntekter som undersøkelsene ikke fanger opp. Det gjelder for eksempel uformelle overføringer mellom husholdninger, verdien av gratis eller subsidierte offentlige tjenester og inntekter av svart arbeid (Epland 1998b); se også tekstramme 6.1 her). Utbetalt lån, for eksempel utbetalt studielån, regnes ikke som inntekt, men som negativ sparing.

I *forbruksundersøkelsene* regnes betalte renter på boliglån som forbruk, mens andre renteutgifter ikke regnes som forbruk. Avdrag på lån regnes ikke som forbruk, men som sparing. Dette gjelder både avdrag på boliglån og avdrag på andre lån, for eksempel studielån (se tekstramme 6.5 her).

3. Definisjon av grupper

Husholdningstype.

Her har vi benyttet samme definisjon som i publikasjonen fra forbruksundersøkelsene (se Statistisk sentralbyrå 1996b). Vi minner om at den skiller seg fra den tilsvarende inndelingen i inntekts- og formuesundersøkelsene ved at den opererer med en øvre aldersgrense, og at den eldste gruppen blant enslige og par uten barn derfor blir noe yngre enn de tilsvarende gruppene i inntekts- og formuesundersøkelsene.

Fattige (grupper med lav inntekt)

Vi opererer med tre "fattigdomsgrenser" definert som en viss prosent av medianinntekten i fordelingen av husholdningsinntekt etter skatt pr. forbruksenhet (kvadratrotskalaen) for alle husholdninger. Siden vi har slått sammen tre årganger av forbruksundersøkelsen (1996, 1997 og 1998), må det defineres et sett av fattigdomsgrenser for hvert av årene. Følgende grenser er benyttet (1998-kroner):

	<i>50 prosent</i>	<i>60 prosent</i>	<i>70 prosent</i>
<i>1996</i>	83 552	89 898	97 976
<i>1997</i>	87 265	94 415	103 149
<i>1998</i>	89 837	98 518	106 568

Ikke-fattige

Husholdninger med inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (kvadratrotskalaen) lik eller høyere enn 70 prosent av medianinntekten i fordelingen av alle husholdninger.

Stønadsmottakere

Husholdninger med *ytelser fra folketrygden* er husholdninger hvor minst én person mottar alderspensjon, uførepensjon, etterlattepensjon, overgangsstønad for enslige forsørgere eller attføringspenger.

Tilsvarende er det tilstrekkelig at én person i husholdningen mottar stønaden for at vedkommende husholdning skal bli telt med som henholdsvis mottaker av *minstepensjon, alderspensjon, uføre-*

¹²⁸ Det betyr ikke at der umulig å benytte forbruksundersøkelsene til fordelingsanalyser, men man må da forsøke å vekte tallene på en slik måte at den enkelte husholdning får et beregnet årlig forbruksnivå og en beregnet årlig forbrukssammenstilling som er mer realistisk enn det man får ved å multiplisere det registrerte 14-dagersforbruket med 26, slik vi gjør her. Da må man imidlertid innføre ytterligere noen forutsetninger, i tillegg til de forutsetningene man innfører når man nytter inntektsdata til fordelingsanalyser (Larsen 2000).

pensjon, overgangsstønad/etterlattepensjon, sosialhjelp eller dagpenger under arbeidsløshet. En og samme husholdning kan motta mer enn en type stønad. De ulike gruppene er altså ikke gjensidig utelukkende.

Langtids arbeidsledige

Husholdning hvor en eller flere personer er registrert helt ledig eller på arbeidsmarkedstiltak i minst 6 måneder i kalenderåret.

Hovedperson

Husholdningens *hovedperson* er den personen i husholdningen som ifølge intervjupersonen bidrar med størst inntekt til husholdningens underhold.

Tabell B1. Samlet forbruk (1998-kroner), forbruksregnskap (prosent av samlet forbruk) og inntekt etter skatt dividert med samlet forbruk etter husholdningstype. 1996/1998

	Vare- og tjenestegruppe										Samlet forbruk Kroner	Inntekt/forbruk
	Mat	Drikkevarer og tobakk	Klær mv.	Bolig	Møbler mv.	Helsepleie	Reiser og transport	Fritid og utdanning	Annet			
Alle	13	4	6	21	9	3	24	11	9	237 900	1,13	
Enslige												
Under 45 år	8	4	6	25	5	2	25	13	12	168 400	0,90	
45-64 år	11	5	5	26	7	3	26	10	8	158 800	1,06	
65-79 år	15	3	4	27	7	6	17	10	11	109 900	1,14	
Par uten barn												
Under 45 år	10	4	7	20	8	2	25	13	11	285 400	1,05	
45-64 år	13	4	5	21	8	4	27	10	9	270 800	1,20	
65-79 år	18	4	4	18	7	5	26	9	8	187 300	1,24	
Par med barn, yngste barn												
0-6 år	13	3	7	20	14	2	22	11	8	342 200	1,10	
7-19 år	15	4	8	18	7	2	25	12	10	358 800	1,19	
Får/nor med barn 0-19 år	13	3	6	23	13	2	18	14	8	226 200	0,94	

Kilde: Forbruksundersøkelsene 1996/98 og Inntektsregisteret 1996 - 1998, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B2. Andel fattige husholdninger etter ulike fattigdomsgrenser i grupper av husholdninger etter husholdningstype, 1996/98. Prosent

	Fattigdomsgrenser definert som andel av medianinntekt ¹			N
	50 prosent	60 prosent	70 prosent	
Alle	7	10	13	3 792
Enslige				
<i>Under 45 år</i>	20	20	24	217
45-64 år	4	6	11	113
65-79 år	18	30	40	114
Par uten barn				
<i>Under 45 år</i>	6	7	8	210
45-64 år	1	1	3	348
65-79 år	3	6	10	263
Par med barn, yngste barn				
0-6 år	1	2	3	1 050
7-19 år	1	1	2	953
Far/mor med barn 0-19 år	10	18	22	170

¹ Alternative fattigdomsgrenser definert ved en husholdningsinntekt etter skatt pr. forbruksenhet (kvadrattrotskalaen) lavere enn henholdsvis 50, 60 og 70 prosent av medianinntekten.

Kilde: Forbruksundersøkelsene 1996/98 og Innteksregisteret 1996 - 1998, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B3. Samlet forbruk (1998-kroner), forbruksregnskap (prosent av samlet forbruk) og inntekt etter skatt dividert med samlet forbruk for ulike grupper av fattige og ikke-fattige. 1996/1998

	Vare- og tjenestegruppe										Samlet forbruk Kroner	Inntekt/forbruk
	Mat	Drikkevarer og tobakk	Klær mv.	Bolig	Møbler mv.	Helsepleie	Reiser og transport	Fritid og utdanning	Annet			
Alle	13	4	6	21	9	3	24	11	9	237 900	1,13	
Fattigdomsgrense:¹												
50 prosent	12	5	6	24	6	3	15	17	13	125 800	0,50	
60 prosent	14	4	6	25	7	3	15	16	11	124 100	0,59	
70 prosent	14	4	6	25	6	3	15	17	10	126 000	0,67	
Ikke-fattige²	13	4	6	21	9	3	25	11	9	254 500	1,17	

¹ Alternativer fattigdomsgrenser definert ved en husholdningsinntekt etter skatt pr. forbruksenhet (kvadratrotskalaen) lavere enn henholdsvis 50, 60 og 70 prosent av medianinntekten.² Husholdningsinntekt etter skatt pr. forbruksenhet (kvadratrotskalaen) lik eller høyere enn 70 prosent av medianinntekten.

Kilde: Forbruksundersøkelsene 1996/98 og Inntektregisteret 1996 - 1998, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B4. Samlet forbruk (1998-kroner), forbruksregnskap (prosent av samlet forbruk) og inntekt etter skatt dividert med samlet forbruk i ulike stønadsmottakerhusholdninger.¹ 1996/1998

	Vare- og tjenestetegruppe										Samlet forbruk Kroner
	Mat	Drikkevarer og tobakk	Klær mv.	Bolig	Møbler mv.	Helsepløie	Reiser og transport	Fritid og utdanning	Annet	Inntekt/forbruk	
Alle husholdninger	13	4	6	21	9	3	24	11	9	237 900	1,13
Alle husholdninger med folketrygdytelser²	15	4	5	22	9	4	22	11	8	182 600	1,18
derav med:											
Minstepensjon	18	3	4	22	7	5	22	10	8	153 500	1,23
Alderspensjon	18	3	4	23	7	5	20	10	9	143 300	1,27
Uførepensjon	15	4	5	21	8	4	24	12	7	202 100	1,15
derav hovedperson											
uførepensjonist	14	5	4	22	8	3	25	13	7	165 900	1,08
Overgangsstønad/ etterlattepensjon	13	4	7	22	14	2	19	11	9	211 200	1,10
Alle husholdninger med sosialhjelp	13	6	6	26	10	2	17	12	10	180 200	1,06
Alle husholdninger med dagpenger	13	4	6	21	8	2	24	12	9	259 600	1,12
Alle husholdninger med langtidsledige³	14	6	5	23	8	2	17	16	9	235 800	1,10

¹ En og samme husholdning kan motta flere ytelser, for eksempel både overgangsstønad og sosialhjelp, og kan dermed telles med i flere grupper av stønadsmottakerhusholdninger. ² Alderspensjon, uførepensjon, etterlattepensjon, overgangsstønad for enslige forsørgere og attføringspenger. ³ Registrert ledig eller på arbeidsmarkedstiltak i minst 6 måneder i kalenderåret. Omfatter også personer som ikke mottar dagpenger under arbeidsløshet.

Kilde: Forbruksundersøkelsene 1996/98 og Inntektsregisteret 1996 - 1998, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B5. Andel fattige husholdninger etter ulike fattigdomsgrensener i stønadsmottaker-husholdninger.¹ 1996/98. Prosent

	Fattigdomsgrensener definert som andel av medianinntekt ²			Antall
	50 prosent	60 prosent	70 prosent	
Alle husholdninger	7	10	13	3 792
Alle husholdninger med folketrygdytelser³	8	13	19	1 055
derav med:				
Minstepensjon	18	26	34	260
Alderspensjon	12	20	26	407
Uførepensjon	0	1	7	382
derav hovedperson med uførepensjon	0	2	10	170
Overgangsstønnad/etterfattetpensjon	10	16	24	165
Alle husholdninger med sosialhjelp	14	19	34	180
Alle husholdninger med dagpenger	7	8	11	596
Alle husholdninger med langtidsledige⁴	10	14	20	84

¹ En og samme husholdning kan motta flere ytelser, for eksempel både overgangsstønnad og sosialhjelp, og kan dermed telles med i flere grupper av stønadsmottakerhusholdninger. ² Alternativt fattedomsgrensener definert ved en husholdningsinntekt etter skatt pr. forbruksenhet (kvadrattotalskalaen) lavere enn henholdsvis 50, 60 og 70 prosent av medianinntekten. ³ Alderspensjon, uførepensjon, etterfattetpensjon, overgangsstønnad for enslige forsørgere og attføringspenger. ⁴ Registrert ledig eller på arbeidsmarkedstilbak i minst 6 måneder i kalenderåret. Omfatter også personer som ikke mottar dagpenger under arbeidsløshet.

Kilde: Forbruksundersøkelsene 1996/98 og Inntektsregisteret 1996 - 1998, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B6. Gjennomsnittlig forbruk pr. husholdning og pr. forbruksenhet¹ og gjennomsnittlig inntekt etter skatt pr. husholdning og pr. forbruksenhet¹ i grupper av husholdninger etter husholdningstype. 1996/98. 1998-kroner og i prosent av alle

	Gjennomsnittlig forbruk		pr. hushold Kroner	100	Gjennomsnittlig inntekt etter skatt		N
	pr. hushold Kroner	pr. forbruksenhet ¹ Prosent av alle			pr. hushold Kroner	pr. forbruksenhet ¹ Prosent av alle	
Alle	237 900	163 700	163 700	100	269 400	181 800	3 792
Enslige							
Under 45 år	168 400	168 400	168 400	103	151 900	151 900	217
45-64 år	158 800	158 800	158 800	97	168 500	168 500	113
65-79 år	109 900	109 900	109 900	67	125 000	125 000	114
Par uten barn							
Under 45 år	285 400	201 700	201 700	123	300 800	212 600	210
45-64 år	270 800	191 500	191 500	117	325 400	230 100	348
65-79 år	187 340	132 500	132 500	81	232 900	164 700	263
Par med barn, yngste barn							
0-6 år	342 200	171 100	171 100	105	377 600	189 100	1 050
7-19 år	358 800	183 400	183 400	112	425 500	217 400	953
Far/mor med barn 0-19 år	226 200	147 900	147 900	90	213 200	139 500	170

¹ Kvadrattrotskalaen (se tekstramme 6.2).

Kilde: Forbruksundersøkelsene 1996/98 og Inntektsregisteret 1996 - 1998, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B7. Gjennomsnittlig forbruk pr. husholdning og pr. forbrukersenh¹ og gjennomsnittlig inntekt etter skatt pr. husholdning og pr. forbrukersenh¹ i fattige husholdninger etter ulike fattigdomsgrensener. 1996/98. 1998-kroner og i prosent av alle

	Gjennomsnittlig forbruk			Gjennomsnittlig inntekt etter skatt			N
	pr. hushold Kroner	pr. forbrukersenh ¹ Kroner	Prosent av alle	pr. hushold Kroner	pr. forbrukersenh ¹ Kroner	Prosent av alle	
Alle	237 900	163 700	100	269 400	181 800	100	3 792
Fattigdomsgrense:²							
50 prosent	125 800	112 900	69	62 400	57 200	31	132
60 prosent	124 100	108 600	66	73 800	65 500	36	187
70 prosent	126 000	110 300	67	84 000	73 700	401	253
Ikke-fattige³	254 500	171 700	105	296 500	197 700	109	3 537

¹ Kvadratrotskalaen (se teksten i 6.2). ² Alternativer fattigdomsgrensener definert ved en husholdningsinntekt etter skatt pr. forbrukersenh (kvadratrotskalaen) lavere enn henholdsvis 50, 60 og 70 prosent av medianinntekten. ³ Husholdningsinntekt etter skatt pr. forbrukersenh (kvadratrotskalaen) lik eller høyere enn 70 prosent av medianinntekten.

Kilde: Forbruksundersøkelsene 1996/98 og Inntektsregisteret 1996 - 1998, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B8. Gjennomsnittlig forbruk pr. husholdning og pr. forbruksenhet¹ og gjennomsnittlig inntekt etter skatt pr. husholdning og pr. forbruksenhet¹ i stønadsmottakerhusholdninger² mv. 1996/98. Kroner og prosent av alle

	Gjennomsnittlig forbruk		Gjennomsnittlig inntekt etter skatt		N
	pr. hushold Kroner	pr. forbruksenhet ¹ Prosent av alle	pr. hushold Kroner	pr. forbruksenhet ¹ Prosent av alle	
Alle	237 900	163 700	269 400	181 800	3 792
Alle husholdninger med folketrygdytelser³	182 600	134 100	215 900	156 600	1 055
derav med:					
Minstepensjon	153 500	110 800	188 200	133 600	260
Alderspensjon	143 300	115 300	182 600	144 000	407
Uførepensjon	202 100	145 800	233 100	165 300	382
derav hovedperson med uførepensjon	165 900	135 700	179 200	144 600	170
Overgangsstønad/etterfattetpensjon	211 200	139 000	231 700	152 300	165
Alle husholdninger med sosialhjelp	180 200	126 800	190 300	130 600	180
Alle husholdninger med dagpenger	259 600	162 300	289 600	175 600	596
Alle husholdninger med langtidsløstede⁴	235 800	151 800	258 600	157 800	84

¹ Kvadrattotalskaen (se tekstramme 6.2). ² En og samme husholdning kan motta flere ytelser, for eksempel både overgangsstønad og sosialhjelp, og kan dermed telles med i flere grupper av stønadsmottakerhusholdninger. ³ Alderspensjon, uførepensjon, etterfattetpensjon, overgangsstønad for enslige forsørgere og attføringspenger. ⁴ Registrert ledig eller på arbeidsmarkedstiltak i minst 6 måneder i kalenderåret. Omfatter også personer som ikke mottar dagpenger under arbeidsløshet.

Kilde: Forbruksundersøkelsene 1996/98 og Inntektsregisteret 1996 - 1998, Statistisk sentralbyrå.